

İnanmak bir ihtiyaç mıdır?

Allah-u Teâlâ Hazretleri varlığını ve birliğini, nihayetsiz kemâlini, sonsuz kudretini, hadsiz lütuf ve keremini göstermek gibi azîm hikmetler için şu kâinatın yaratılmasını irâde etti. Her şeyden müstağni olan O Zât-ı Akdes, bu muhteşem âlemin temel taşlarını **“zamansız ve maddesiz”** olarak hiçten yarattı; yokluk karanlıklarından vücut sahasına çıkardı.

Sonra bu kâinatı hayat sahiplerinin istifadelerine en uygun bir şekilde inşa etti. Onu, tabakalara, menzillere, sistemlere ayırdı. Yeryüzünü denizler ve ırmaklarla, dağlar ve bağlarla, bitkiler ve hayvanlarla şenlendirip insanların istifadelerine en elverişli bir surette tanzim etti. Sonra, azamet ve kibriyâsına, celâl ve cemâline, nihayetsiz ilmine ve mutlak iradesine en güzel bir âyine olan insanı yarattı. O insana acib ve garip san'atları temaşa ve tefekkür edecek akıl, kalp ve vicdan gibi istidat ve kabiliyetler bahşetti. Ta ki, bu mahiyet ve istidat ile insan bu kâinatın Yaratıcısını, Sâni'ini, Hâlik'ını, Mucid'ini bilsin ve O'na iman etsin. Zira insanın yaratılış gayesi ve en mukaddes vazifesi budur. Nitekim bu hakikat bir ayette mealen şöyle ifade buyrulur:

“Ben cinleri ve insanları ancak bana ibadet etsinler diye yarattım.”[1](#)

Cenab-ı Hak bütün kainatı insan için, onu da kendisine iman ve ubudiyet için yaratmıştır. Bu hakikate binaen, bazı müfessirler **liya'budun** (*bana ibadet etmeleri için*) kelimesini **liya'rifun** (*beni tanımaları için*) olarak da tefsir etmişlerdir. Yani insanın yaratılmasından asıl maksat, Halık'ını bilmek, O'na itaat ve ibadet etmektir. Cenabı Hakk'a iman her şeyin fevkindedir.

İman, mukaddes ve muazzam bir fazilet menbaı, vicdanın ziyası, fikrin meşalesidir. O, öyle bir nur ve bir saadettir ki, ruh, akıl ve kalp ancak onun kemaliyle tatmin olur ve huzur bulur. Dünyada nur, berzahta nur, mahşerde nur ve sıratında nur olan iman öyle bir kuvvettir ki, insan o kuvvetle dünyada her türlü musibete ve her elim hadiseye karşı dayanabildiği gibi, ahirette de ebedi saadete mazhar olur.

İnanma ihtiyacı, insanın fitratında ve vicdanında dercedilmiştir. Bu bakımdan hiçbir insanın vicdanı bundan müstağni kalamaz. Hiçbir insanın, bu muhteşem kainatın yaratıcısını tanımadan ve *“Necisin? Nereden geliyorsun? ve Nereye gidiyorsun?”* gibi müthiş suallerin cevabını düşünmeden ve bulmadan huzur ve rahata kavuşması mümkün değildir.

“Akıl ta'til-i eşgal etse de nazarını ihmal etse, vicdan Sâni

unutamaz. Kendi nefsinin inkâr etse de; onu görür, onu düşünür, ona mütevecçidir.”[2](#)

Vicdanın en önemli özelliği, insana sonsuz aciz ve fakir olarak yaratıldığını hatırlatarak, onu Halık'ını aramaya sevk etmesidir. İnsan, bu kainat kitabına vicdanın nuruyla bakarsa Allah'ı bilmemesi mümkün değildir.

“Kâinatta hiçbir zîşuur, kâinatın bütün eczası kadar şahidleri bulunan Hâlık-ı Zülcelal'i inkâr edemez. Etse, bütün kâinat onu tekzib edeceği için susar, lâkayd kalır.”[3](#)

Akıl ve vicdan sahibi bir insanın bütün bu kainatı ve içindeki eşyayı ona hizmet ettiren bir zatın varlığını bilmemesi mümkün değildir. Bundan dolayıdır ki, bu fitri hissin tatmini için, bazı insanlar kendileri gibi bir mahluk olan güneşe, ateşe, nehire, yıldızlara ve sığira taparak dalalete sapmışlardır.

Fahr-i Alem Efendimiz (s.a.v), bir gün henüz Müslüman olmamış olan, müşriklerden İmran İbn-i Hüseyin'e;

“Ey İmran! Senin kaç Allah'ın var?” diye sordu.

O da *“on tane”* diye cevap verdi. Hz. Peygamber (s.a.v) tekrar;

“Ya İmran! Sen afet ve musibetlere maruz kaldığın zaman onlardan kurtulman ve necat bulman için bunlardan hangisine arz-ı niyaz edersin?” diye sordu. İmran,

“Allah'a” diye cevap verdi. Bunun üzerine Peygamber Efendimiz

“ Ey İmran! Öyle ise hakikat ortaya çıktı ki, senin için Allah'tan başka ilah yoktur.”

Bu ifade karşısında ilzam ve irşad olan İmran kelime-i şهادet getirerek Allah'ın vahid ve ehad olduğunu kabul etti.

Evet, Allah'ı inkar mümkün değildir, bu muhallerin en muhalidir.

Müşriklerden biri, Cafer-i Sadık'ın huzurunda Allah'ın varlığını kabul etmediğini söyleyince aralarında şöyle bir konuşma geçer.

Cafer-i Sadık: **“Sen hiç ömründe bir gemiye binip de onun korkunç bir fırtınaya veya dalgalara maruz kaldığına şahit oldun mu?”** diye sorar.

Adam: *“Evet, bir defasında gemiye binmiştim, yolumuza devam ederken birden sert dehşetli bir fırtınaya yakalandık. Deniz kabardıkça kabardı ve dalgalar öyle bir hale geldi ki, içinde bulunduğumuz gemi kendisine hücum eden dalgalara bir müddet mukavemet etti ise de sonunda o dalgaların şiddetine mağlup oldu ve parçalandı. Ben o durumu ve yanımdaki arkadaşlarımın çaresiz bir şekilde boğulduklarını hatırladıkça ihtiyarsız olarak dehşete kapılırim ve ağlarım. Ben, her nasılsa bir tahta parçasına tutunup onun ile sahile çıkmayı başardım.”* dedi.

Cafer-i Sadık: **“Peki, o vaziyette iken senin itimadın gemiye mi yoksa kaptana mıydı? Ya da tutunmuş olduğun o tahta parçasına mıydı? Necat ve selamet için bunların hangisine güvenmiştin?”** diye sordu.

Adam; *“O vaziyette iken, hiçbir zaman ümitsiz olmadım ve hep kurtulma ümidini taşıdım?”* dedi.

Cafer-i Sadık; **“Güzel de sen o vaziyette iken necatı kimden umuyordun?”** diye sordu.

Bu sual karşısında mütehayyir olan adam, bir cevap veremedi ve sustu.

Bunun üzerine Cafer-i Sadık şöyle dedi; **“Seni o büyük tehlikeden kurtarıp sahil-i selamete çıkarana Allah Teala'dır, ama sen O'nun varlığını kabul etmiyorsun.”**

Bu konuşmadan sonra adam kelime-i tevhidi getirdi ve bir olan Allah'ın varlığını kabul etti.

İmam-ı Azam Hazretleri, zamanındaki bütün dehriyyunlara yani zındıklara ve inkarcılara karşı Allah'ın manevi bir kılınıcı idi. O, Allah'ın varlığını inkar eden dinsizlere karşı daima münazara ederek onların batıl fikirlerini ve itikatlarını akli ve nakli delillerle çürütürdü. İmamın bu durumu münkirlerin telaşına, infialına ve hücumlarına sebep olmuştu. Öyle ki, onun masum vücudunu ortadan kaldırmak için daima fırsat kollamaya başladılar. İmamın bir gün mescitte yalnız olduğunu öğrenen o zındıklar, bunu büyük bir fırsat bilerek onu öldürmek için hemen mescide geldiler. Kılıçlarını çekip öldürecekleri sırada İmam-ı Azam Hazretleri ulvi şanına layık telaşsız ve fütursuz bir metanetle onlara şöyle dedi:

“Acele etmeyin nasıl olsa fırsat sizin elinizde. Müsaade ederseniz size bir şeyler sorayım, sonra ne yaparsanız yapın.” dedi. Onlar da **“Sor bakalım, nedir?”** dediler.

İmam-ı Azam şöyle buyurdu:

“İyi düşünün, bir adam gelip dese ki, ben ziyadesiyle dolu bir gemi gördüm. Gemi, fırtınalı bir havada, denizin ortasında, şiddetli dalgaların ve sert rüzgarların tazyikatına maruz kalmıştı. İçinde de kaptanı yoktu ki onu güzel idare etsin de seyir ve hareketini düzenleyip selamete çıkarsın. Kaptansız o gemi, o dehşetli dalgaların ve sert rüzgarların tazyikına rağmen yolundan şaşmayıp hedefine doğru yol alıyordu.”

“Şimdi size soruyorum, böyle bir adamın sözünü akıl kabul eder mi, bu işe ne dersiniz?” İmam-ı Azam-ı öldürmeye gelenlerin hepsi bir ağızdan *“Öyle bir şey olmaz, akıl böyle bir şeyi katıyken kabul etmez.”* dediler.

Bunun üzerine İmam-ı Azam:

“Fesübhanallah! Akıl, fırtınaya tutulmuş öyle bir geminin kaptansız olarak kendi kendine istikametini bozmadan salimen hedefine doğru gidemeyeceğini kabul etmiyor da akıllara hayret veren, dehşete düşüren şu acip ve garip kâinatın Sânisiz ve müdebbirsiz olarak bir nizam ve intizam içinde hayatiyetini devam ettirmesini nasıl kabul edebilir?”

İmam-ı Azam'ın bu tesirli ve hikmetli sözlerinden çok müteessir olan o kimseler, insaf ve rikkate geldiler ve ağlayarak kelime-i şehadet getirip Allah'ın varlığına ve birliğine iman ettiler.

Bu hal gösteriyor ki, bir fikir münazara adabına uygun ve yumuşak bir üslupla söylendiğinde hüsn-ü kabul görür. Çünkü, hüsn-ü telakki, hüsn-ü hitaptan ileri gelir.

Evet, o İmam-ı Azam ki, kırk sene yatsı abdesti ile sabah namazını kılmış, bazen bir rekat namazda Kur'an'ın tümünü hatmetmiş ve vefatına vesile olan hastalık esnasında da yedi bin hatim okumuştur.

İmam-ı Malik, İmam-ı Azam'ı görüp görmediklerini soranlara şöyle dedi:

“Evet, onu gördüm. Şayet onun akli yeryüzündeki insanların akli ile

tartılsa idi, onunki hepsine galip gelirdi. Şayet o, şu direk altındır dese idi, onun altın olduğunu hüccetleri ile ispat ederdi.”

Yine bir gün İmam-ı Azam Hazretleri yalnız başına mescitte ibadet ederken, Haricîlerden bir grup ellerinde kılıçlarla mescide geldiler. İmam-ı Azam’a;

“Sana iki sualimiz var, şayet cevap veremezsen seni öldüreceğiz.” dediler. İmam-ı Azam onlara;

“Önce kılıçlarınızı kınlarına koyunuz, kalbim onlarla meşgul olmasın, sonra suallerinizi sorunuz.” dedi.

Kılıçlarını kınlarına koyan kişiler İmam-ı Azam’a:

“Dışarıda iki cenaze var, birisi devamlı olarak içki içen ve tövbe etmeden ölen bir erkek, diğeri ise zina eden ve tövbe etmeden ölen bir kadındır. Şimdi bunlar Müslüman mıdır yoksa kâfir mi?” diye sual sordular.

Eğer İmam-ı Azam o ölen kimselere **“mümin”** dese onu öldürecekler, eğer kâfirdir dese yanlış fetva vermiş olacak. Çünkü İslâm dinine göre büyük günah işleyen bir kişi kâfir olmaz. Haricilere göre ise, büyük günahlardan birini irtikâp eden kişi, kâfir olarak ölür.[\[4\]](#)

Bunun üzerine İmam-ı Azam Hazretleri gelen o gruba dedi ki;

“Ölen o kişiler Hristiyan mı?” onlar *“Hayır”* dediler. İmam-ı Azam tekrar:

“Onlar Mecusi mi?” diye sordu. Onlar yine *“Hayır”* dediler. İmam,

“Peki o vefat edenler putperest mi?” diye sordu ve yine *“Hayır.”* cevabı aldı. İmam-ı Azam;

“Peki o halde, o vefat edenler kimlerdi?” deyince, onlar hep bir ağızdan **“Onlar Müslümanlardı?”** diye cevap verdiler.

İmam-ı Azam:

“Vefat eden o kimselerin Müslüman olduğunu siz itiraf ettiniz. O halde sizin kendinizi öldürmeniz icap eder.” deyince, onlar bu kez:

“O halde o vefat edenler, cennete mi yoksa cehenneme mi gidecekler?” diye sordular. İmam-ı Azam Hazretleri:

“Bu sualinize İbrahim’in (a.s) vermiş olduğu cevap ile cevap vermek isterim dedi ve şöyle buyurdu:

“Hz. İbrahim’e (a.s) bunlardan daha şerli insanlar hakkında sual soruldu. O, şöyle cevap verdi:

“Eğer onlar bana uyarlarsa, bana tabi olmuş olurlar. Şayet isyan ederlerse, o zaman Allah Gafur-u Rahim’dir.”

Hem yine, İsa (a.s), asiler hakkında şöyle dedi:

“Yarabbi! Sen onlara azap edersen, onlar senin kullarıdır. Şayet onları aff-u mağfiret edersen, Gafûr-u Rahîmsin.”

Onlar, İmam-ı Azam Hazretlerinin bu cevabı karşısında ağlayarak tövbe ettiler ve Ehl-i sünnet itikadını kabul ettiler.

Bediüzzaman Hazretlerinin buyurduğu gibi,

“Eğer kemal-i rahmetinle onu kabul etsen, mağfiret edip rahmet etsen; zâten o senin şânındır. Çünkü Erhamürrâhimînsin.”

Dipnotlar.

[1](#) Zariat Suresi, ayet, 56.

[2](#) Mesnevi-i Nuriye.

[3](#) Emirdağ Lahikası.

[4](#) Hasan-ı Basrî Hazretlerinin, Vasıl İbn-i Atâ isimli bir talebesi vardı. Bir gün Hasan-ı Basrî Hazretleri’nin huzuruna gelen bir zât, Haricîleri kastederek, "Zamanımızda bir cemaat ortaya çıktı ki, onlar günah-ı kebâiri işleyenlere kâfir hükmü veriyorlar. Bu hususta kanaatiniz nedir?" diye sorduğunda, Hasan-ı Basrî Hazretleri cevap vermeye başlamadan, Vasıl İbn-i Atâ atılarak, "Bana göre günah-ı kebâiri işleyen ne mü'mindir, ne de kâfirdir. Çünkü mü'min olsa günah-ı kebâir işlemez. İman hakikatlerine inanan kimseye de kâfir denilmez" şeklinde cevap verdi. Bunun üzerine, Hasan-ı Basrî Hazretleri, "Bu bizim itikadımızdan i'tizal etti (ayrıldı)," buyurdular. Bu olaydan sonra, Vasıl İbn-i Atâ'nın fikrinde olanlara, i'tizal edenler mânâsına Mûtezile lâkabı verildi.